

Дондик Оксана Іванівна,
заслужена артистка України,
старший викладач кафедри
академічного хорового мистецтва
Київського національного університету
культури і мистецтв
dondikoi@ukr.net

**ТВОРЧЕ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ЕСТРАДНИХ
ЖАНРОВО-СТИЛЬОВИХ ПАРАМЕТРІВ У СУЧАСНОМУ
УКРАЇНСЬКОМУ ХОРОВОМУ ВИКОНАВСТВІ
(на прикладі концертної діяльності
Академічного камерного хору «Хрещатик»)**

Статтю присвячено дослідженню проблеми творчого переосмислення естрадних жанрово-стильових параметрів у практиці сучасного хорового виконавства. Викладені в статті спостереження ґрунтуються на здійсненому автором публікації аналізі одного з найновіших напрямків концертної діяльності Академічного камерного хору «Хрещатик», що спрямований на художню інтерпретацію зарубіжних та вітчизняних шедеврів естрадної музики другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Результати проведеного дослідження вказують на те, що висвітлений вектор концертно-сценічного виконавства є оригінальним феноменом національного хорового мистецтва, який відповідає сучасним естетично-світоглядним запитам українського суспільства.

Ключові слова: сучасне українське хорове виконавство, концертна діяльність Академічного камерного хору «Хрещатик», репертуарна специфіка, експериментальні аспекти естрадної жанрово-стильової мистецької актуалізації.

Дондик Оксана Іванівна, заслуженная артистка Украины, старший преподаватель кафедры академического хорового искусства Киевского национального университета культуры и искусств

Творческое переосмысление эстрадных жанрово-стилевых параметров в современном украинском хоровом исполнительстве (на примере концертной деятельности Академического камерного хора «Хрещатик»)

Статья посвящена исследованию проблемы творческого переосмысления эстрадных жанрово-стилевых параметров в практике современного украинского хорового исполнительства. Изложенные в статье наблюдения основываются на осуществленном автором публикации анализе одного из новейших направлений концертной деятельности Академического камерного хора «Хрещатик», направленной на художественную интерпретацию зарубежных и отечественных шедевров эстрадной музыки второй половины ХХ – начала ХХІ вв. Результаты проведенного исследования указывают на то, что анализированный вектор концертно-сценического исполнительства является оригинальным феноменом национального хорового искусства, соответствующим современным эстетико-мировоззренческим запросам украинского общества.

Ключевые слова: современное украинское хоровое искусство, концертная деятельность Академического камерного хора «Хрещатик», репертуарная специфика, эстрадные жанрово-стилевые параметры.

Dondyk Oksana, Honored Artist of Ukraine, senior lecturer of the academic choral art chair, Kyiv National University of Culture and Arts

The creative reinterpretation of genre and style parameters in modern ukrainian choral performance (the concerts of the academic chamber choir «khreschatyk» are used as the example)

The article is dedicated to the investigation of the experimental aspects of the pop, genre and stylistic art actualization in the plane of modern choral performance. The observations, which are given in the article, are based on the analysis of the newest direction of the concert activity of the Academic Chamber Choir «Khreschatyk», which has been made by the author of the publication. This direction is directed at the artistic interpretation of foreign and national pop music masterpieces of the second half of the 20th century and the beginning of the 21st century. The results of the implemented analysis show that elucidated vector of concert and scenic performance is an original phenomenon of national choral art, which is relevant to the modern aesthetic and world-viewed needs of Ukrainian society.

Keywords: modern Ukrainian choir performance, the concerts of the Academic Chamber Choir «Khreschatyk», repertoire specificity, experimental aspects of pop, genre and style artistic actualization.

Актуальність дослідження обумовлена потребою висвітлення недостатньо проаналізованих у науковій літературі аспектів творчого переосмислення

естрадних жанрово-стильових параметрів у практиці сучасного українського хорового виконавства.

Об'єкт дослідження – сучасне українське хорове виконавство.

Предмет дослідження – творче переосмислення естрадних жанрово-стильових параметрів у площині концертної діяльності Академічного камерного хору «Хрещатик».

Мета дослідження полягає у висвітленні аспектів творчого переосмислення естрадних жанрово-стильових параметрів у площині сучасного хорового виконавства (на прикладі концертної діяльності Академічного камерного хору «Хрещатик»).

Окреслена мета передбачає вирішення наступних завдань, а саме: охарактеризувати стан досліджуваної проблематики; окреслити специфіку концертної діяльності Академічного камерного хору «Хрещатик»; проаналізувати взаємозв'язок репертуарних засад діяльності хору «Хрещатик» з мистецькими запитами сучасної аудиторії.

Методологічні засади дослідження спираються на застосування універсальних наукових методів: індукції, дедукції, аналізу, синтезу, структурного та компаративного аналізу, систематизації, узагальнення.

Джерельну базу дослідження становлять наукові напрацювання, пов'язані з різними аспектами хорознавчої проблематики, а також інформативно-допоміжні матеріали, пов'язані з концертною діяльністю Академічного камерного хору «Хрещатик» (програми концертів, хронологія концертних виступів колективу, відгуки слухачів).

Незважаючи на активний розвиток сучасного хорового виконавства в різних напрямках українського музичного мистецтва, в музикознавстві існує ще чимало прогалин у дослідженні окремих важливих виконавських явищ та пов'язаних із ними теоретико-методологічних аспектів. Це й не дивно, адже, як засвідчує досвід наукових спостережень, будь-які нові явища виконавського музичного мистецтва розвиваються через синтез-взаємодію різноманітних стильових і жанрових елементів, що комбінуються у різних структурних та композиційних взаємодіях.

Окремі з аспектів, пов'язаних зі специфікою традиційного та сучасного хорового виконавства, досліджувалися в працях О. Бенч-Шокало [1], П. Ковалика [4], А. Лащенко [5], А. Мартинюка [6], В. Михайлець [7], Т. Ткач [8].

Втім, у більшості вказаних напрацювань акцент зроблено на виявленні загальних закономірностей розвитку хорового мистецтва на різних етапах його еволюції, та висвітленні проблем, пов'язаних з особливостями хормейстерської роботи. Натомість до цього часу недостатньо простеженими залишаються питання, пов'язані з жанровою специфікою камерного хорового виконавства, і зокрема, з його репертуарними та методологічними засадами.

Саме цим обумовлена поява цієї публікації, в якій висвітлюються експериментальні аспекти естрадної жанрово-стильової мистецької актуалізації в площині сучасного хорового виконавства.

Підґрунтям для викладених спостережень є здійснений автором статті аналіз плідної концертної діяльності видатного сучасного українського колективу Академічного камерного хору «Хрещатик», який нещодавно блискуче відсвяткував 20-річчя свого створення.

Діяльність хору «Хрещатик» поєднує відразу кілька різних напрямків творчої реалізації: це і різноманітні концерти класичного спрямування, вибудовані цілком відповідно до усталених традицій європейського музичного мистецтва, і виконавська сфера специфічно фольклорного напрямку, і різноманітні творчі прем'єри, презентації сучасних українських та зарубіжних композиторів. Натомість діапазон творчих пошуків колективу та його керівників цим далеко не вичерпується.

Останнім часом значну частину творчих відкриттів хору «Хрещатик» ста-

новить сфера експериментально-концертної діяльності, пов'язаної з освоєнням і оригінальним переосмисленням принципово нових жанрово-стильових ареалів, і зокрема сфери, пов'язаної з напрямком естрадної, джазової музики.

Висвітленню цих аспектів і присвячена дана публікація, яка має за мету, принаймні у загальних рисах, окреслити основні віхи мистецьких здобутків колективу, досягнутих у цьому спрямуванні.

Найцікавішим для дослідження в цьому контексті є, на наш погляд, мистецький проект «Шлягери», ідея створення якого визрівала в творчому колективі протягом тривалого часу. Це й не дивно, адже керівництво хору прагнуло віднайти особливий формат шоу-продукту, який би був не лише оптимально конкурентоспроможним, але й розрахованим на широку слухацьку аудиторію і поряд із цим фінансово виправданим.

Робота над першою концертною програмою «Шлягерів» була доволі складною і хаотичною – це був справжній тернистий шлях «спроб і помилок». Необхідно було, насамперед, виробити відповідний алгоритм відбору потенційного репертуару, який передбачав би структурний розподіл відібраного нотного матеріалу за жанровими та стильовими параметрами, обумовленими основною мистецькою ідеєю проекту: програма має бути відомою і бути «на слуху» у глядачів, викликаючи в їхній уяві приємні спогади й позитивні образні асоціації.

Основу репертуару проекту склали нотні джерела з особистого архіву артистів хору, дещо було взято з інтернету, окремі аранжування зробив художній керівник хору Павло Струць.

Врешті-решт, до програми концертів першого проекту «Шлягери» увійшли такі твори:

1. «Hello, Dolly» – Jerry Herman
2. «Only you» – Elvis Presley
3. «Un homme et une femme» (soundtrack) – Francis Lai
4. «Medley» – Michael Jackson
5. «Besame mucho» – Consuelo Velazquez Torres
6. «Yesterday» – The Beatles
7. «Le Champs – Elysees» – Joe Dassin
8. «Ivan, Boris et moi» – Marie Laforet
9. «Sex Bomb» – Tom Jones
10. «The World we knew» – Frank Sinatra
11. «Let my people Go» – negro spiritual
12. «Caruso» – Lucio Dalla/arr.P/Struts
13. «O mammi blue» – ABBA/arr.P.Struts;
14. «Bohemian Rhapsody» – Freddy Freddy Mercury
15. «Все буде добре» – Океан Ельзи/arr.П. Струць

Одні з найважливіших концептуальних засад, які необхідно було визначити насамперед: чи буде це виконання а cappella, чи можливо потрібно додати звучання «живих» інструментів (естрадний бенд)? Вирішили, що бенд все ж таки потрібний, а саме: ударна установка, контрабас, рояль і труба.

Не менш важливим було збагнути, якою саме мала бути ця постановка. Адже, зробити її просто як звичайний концерт було б нецікаво і банально, – вочевидь, потрібно було шоу. Тож, вирішено було запросити режисера-постановника, котрий об'єднав би розрізнені твори у цілісний художній задум, окреслений певною сюжетною лінією.

Це відповідальне завдання було доручено Ларисі Левановій, котра на той час працювала на посаді режисера оперної студії при Національній музичній академії України ім. П. І. Чайковського.

Здавалося б, усе було досконало продумано і прораховано заздалегідь.

Втім, це не врятувало колектив від прикрих несподіванок, які, як правило, супроводжують реалізацію будь-якого нового задуму.

Перша ж постановка принесла несподівано неочікувану проблему. Вона була пов'язана з виконавською специфікою колективу. Камерний хор дуже рідко працює з мікрофонами, в основному його концертна практика ґрунтується на використанні природного звучання хорового співу, розрахованого на акустичну залу. Цю ж програму, з огляду на її естрадне спрямування та пов'язану з цим необхідність підсилення звучності, було вирішено виконувати із застосуванням системи мікрофонів. Недостатній досвід у використанні мікрофонного устаткування прогнозовано призвів до певних акустичних диспропорцій, тож перший концерт «Шлягерів» вийшов дещо неврівноваженим за акустичним балансом – інструментальний супровід у деяких епізодах практично перекривав звучання хору.

Зважаючи на цей досвід, другий концерт «Шлягерів» було вирішено виконати без використання мікрофонів із розрахунку на залу (Будинок вчених), в якій він відбувався. Це виконання було більш вдалим і вирашним.

У цілому ж постановка вийшла досить цікавою і незвичайною. На українському музичному просторі немає колективу, що рухається в цьому напрямку – хор, котрий може створити свій власний мюзикл!

«Шлягери» були гарним стартом для подальшого розвитку та спрямованості репертуарної політики колективу. Ця постановка була повторена 11 разів у різних концертних залах Києва, а також у м. Ніжині, Ірпіні та Луцьку.

Для ознайомлення подаємо хронологію концертів:

- Шлягери-1 12.12.2013 р. Будинок вчителя. Прем'єра
- Шлягери-1 28.08.2014 р. м. Ірпінь. Військовий госпіталь
- Шлягери-1 01.11.2014 р. Будинок вчених. Збір коштів для воїнів АТО
- Шлягери-1 18.12.2014 р. м. Ніжин. Школа мистецтв
- Шлягери-1 19.12.2014 р. Будинок вчених
- Шлягери-1 15.03.2015 р. Мала опера
- Шлягери-1 22.03.2015 р. м. Луцьк. Філармонія
- Шлягери-1 08.09.2015 р. Солом'янська райдержадміністрація
- Шлягери-1 30.09.2015 р. Солом'янська райдержадміністрація
- Шлягери-1 8.10.2015 р. ЗОШ № 169 із нагоди святкування Дня вчителя
- Шлягери-2 22.10.2015 р. Будинок вчених. Прем'єра
- Шлягери-1 15.12.2015 р. Будинок вчених

Кількість і різноманітність здійснених концертів, на наш погляд, переконливо засвідчує, що проект «Шлягери» вийшов досить вдалим, тому керівництво хору під орудою генерального директора А. Воїнова та художнього керівника, заслуженого артиста України П. Струця, а також головного диригента колективу, заслуженої артистки України О. Дондик, вирішило продовжити цю ідею і створило новий проект – «Шлягери звідусіль 2».

Маючи вже неабиякий досвід, ця програма планувалася і готувалася дуже ретельно і заздалегідь. По перше, це підбір нотного матеріалу. Підхід до цього був зовсім інший: спочатку обиралися відомі улюблені популярні світові шлягери, потім до них створювалися оригінальні хорові аранжування (кавер версії). Для аранжування композицій були запрошені професійні аранжувальники, серед яких композитор А. Бондаренко, М. Кучмет, а також кілька творів зробив художній керівник – П. Струць. Усі аранжування дуже професійні та потужні, гідні для виконання таким чудовим колективом, як хор «Хрещатик».

1. Mamma Maria, 1982 – Ricchi e Poveri (lyrics by Dario Farina, music by Cristiano Minellono)

2. Maybe I Maybe You, 2004 – Scorpions (lyrics by Anoushiravan Rohani, music by Klaus Meine)

3. Sweet Dreams (Are Made of This), 1983 – The Eurythmics (lyrics & music by Annie Lennox & Dave Stewart)
4. Senza Catene (Unchained Melody), 2004 – Il Divo (lyrics by Hy Zaret, music by Alex North), аранж. Андрій Бондаренко
5. Eagle, 1977 – ABBA (lyrics & music by Benny Andersson & Björn Ulvaeus)
6. Uprising, 2009 – Muse (lyrics & music by Matthew Bellamy)
7. Hit The Road Jack, 1960 – Ray Charles (lyrics & music by Percy Mayfield)
8. Filling good, 1964 – Nina Simone (lyrics by Leslie Bricusse, music by Anthony Newley)
9. Une vie d'amour, 1981 – Charles Aznavour (lyrics by Charles Aznavour, music by Georges Garvarentz & Charles Aznavour)
10. Звездочка моя ясная, 1970 – Стас Намин (слова Ольга Фокина, музика Володимир Семенов)
11. I Wanna Be Loved By You, 1928 – Marilyn Monroe (lyrics by Bert Kalmar, music by Herbert Stothart & Harry Ruby)
12. Puttin' on the Ritz, 1929 – Taco (lyrics & music by Irving Berlin)
13. Blue Canary, 1956 – Marisa Fiordaliso & Carlo Buti (lyrics by Carlo Buti, music by Vincent Fiorino), аранж.
14. Delilah, 1968 – Tom Jones (lyrics by Barry Mason, music by Les Reed).
15. Venus, 1969 – Shocking Blue (lyrics & music by Robbie van Leeuwen)
16. Adagio, 2000 – Tomaso Albinoni (lyrics by Laura Fabian)
17. Обійми, 2013 – Океан Ельзи (слова і музика Святослав Вакарчук)
18. The show must go on, 1991 – Queen (lyrics & music by Queen)
19. The Final Countdown, 1986 – Europe (lyrics & music by Joey Tempest)

Напередодні прем'єри мистецького проекту «Шлягери звідусіль 2» було передано анонс концертних заходів на різних радіостанціях України, зокрема таких, як радіо «Культура» та радіо «Ера».

Спіраючись на досвід «Шлягерів», цю програму було вирішено виконувати живим звуком без жодного акустичного підсилення. І за іронією долі, саме в цій постановці все вийшло навпаки – професійні аранжування майже в усіх творах написані для солістів та хору. Втім, естрадна стилістика солістів ішла врозріз з академічним хоровим викладом, і це поєднання двох діаметрально протилежних музичних напрямків вносило інколи дисбаланс у загальне звучання виконуваних композицій, адже солісти потребували штучного акустичного підсилення.

Зважаючи на це, можна порівняти дві концертні програми, які, на перший погляд, ніби схожі, але, водночас, відрізняються в сутнісних засадах репертуарного підбору творів: у першій з них – превалюють суто хорові композиції, а у другій – переважають аранжування, де хор і солісти є рівноцінними.

Отже, підсумовуючи викладені спостереження, можна стверджувати, що цей великий, розгорнутий у часі проект, здійснений Академічним камерним хором «Хрещатик», є оригінальним мистецьким феноменом у сучасному національному хоровому просторі, що засвідчує якісно новий етап у розвитку та жанрово-стильовій трансформації на актуальному витку еволюції хорового мистецтва.

Відгуки у Фейсбуці глядачів, які відвідали концерти:

«Очень здорово было, нам так понравилось! Спасибо! Так интересно, каждая песня – отдельный номер-спектакль, постановка талантлива)) вобщем круто! вы все большие молодцы, получили массу удовольствия».

«Ви просто шикарні! Колектив чудовий, репертуар квітне з кожним разом все більше і більше, і кожний ваш виступ перевершує минулий, це фантастика».

«Була на концерті «Шлягери звідусіль 2», дуже сподобалося! із задоволенням ще раз побачила б, а головне – почула б цей чудовий колектив».

«Ви даєте нове життя культовим хітам і це круто! Ваші «Шлягери» – це

щось неймовірне!!!»

«Живий звук, якісне виконання, чудовий колектив!»

«Волшебные голоса, чудесное исполнение. Огромное спасибо за праздник, который вы нам подарили».

Література

1. Бенч-Шокало О.Г. Український хорівий спів: актуалізація звичаєвої традиції : навч. посібник / О.Г. Бенч-Шокало. – К., 2002. – 439 с.
2. Дондик О.І. Репертуарна спрямованість концертної діяльності Академічного камерного хору «Хрещатик» в контексті розвитку сучасної української хорівий музики (кінець 90-х років ХХ століття – початок ХХІ століття) / О.І. Дондик // Виконавська інтерпретація та сучасний навчальний процес : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (Луганськ, 13-14 берез. 2014 р.). – Луганськ : Вид-во ЛДАКМ, 2014. – С. 97-101.
3. Дондик О.І. Синтез жанрів у концертно-мистецькій діяльності Академічного камерного хору «Хрещатик» / О.І. Дондик // Україна – Греція: духовна спільність, наукові контакти, культурні зв'язки: Зб.наук.пр. / [упор.: В.А. Личковах, Л.В. Терещенко-Кайдан, З.О. Босик]. – К. : НАККІМ, 2014. – С.144-150.
4. Ковалик П.А. Хорове виконавство як феномен творчої взаємодії (з досвіду Київської хорівий школи) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03 – музичне мистецтво / П.А. Ковалик. – К., 2014. – 18 с.
5. Лащенко А.П. З історії київської хорівий школи / А.П. Лащенко. – К. : Муз. Україна, 2007. – 197 с.; іл.
6. Мартинюк А.К. Диригентсько-хорівий школи в Україні і світі / А. Мартинюк // Теоретичні та практичні питання культурології : зб. наук. статей. – Вип. 3. – Запоріжжя : ЗДУ, 2000. – С. 106-112.
7. Михайлець В.В. Вокальна основа хорівий мистецтва: історичний та теоретичний аспекти : автореф. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03. – музичне мистецтво / В.В. Михайлець. – Одеса, 2004. – 18 с.
8. Ткач Т.С. Деякі теоретичні аспекти музичної комунікації у сфері хорівий виконавства / Т.С. Ткач // Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського : зб статей.– Вип. 74: Естетика і практика сучасної мистецької освіти. – К., 2008. – С. 50-57.

References

1. Bench-Shokalo, O.G. (2002). Ukrainian choir singing: actualisation of a tradition. Kyiv. [in Ukrainian].
2. Dondyk, O.I. (2014). The repertory direction of the concert activity of the Academic Chamber Choir «Khreschatyk» in the context of modern Ukrainian choral music development (late 90s of the 20th century and the beginning of the 21st century). Proceedings of the 5th All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (pp. 97-101). Luhansk: LDAKIM [in Ukrainian].
3. Dondyk, O.I. (2014). The synthesis of genres in the concert and artistic activities of the Academic Chamber Choir «Khreschatyk». Ukraine - Gretsia: dukhovna spilnist, naukovi kontakty, kulturni zviazky. (pp. 144-150). Kyiv: NAKKIM [in Ukrainian].
4. Kovalyk, P. A. (2015). Choral performance as a phenomenon of creative interaction (experience of Kyiv choral school). Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv: Muzyka [in Ukrainian].
5. Lashchenko, A.P. (2007). From the history of Kyiv choir school. Kyiv: Muzyka [in Ukrainian].
6. Martyniuk, A.K. (2000). Conductor and choral schools in Ukraine and in the world. Teoretychni ta praktychni pytannia kulturologii, issue 3, (pp. 106-112) [in Ukrainian].
7. Mychailec, V.V. (2004). Vocal choral basis: historical and theoretical aspects: Extended abstract of candidate's thesis. Odessa [in Ukrainian].
8. Tkach, T. S. (2008). Some theoretical aspects of musical communication in choral performance. Naukovyi visnyk Natsionalnoi muzychnoi Akademii Ukrainy im. P.I. Tchaikovskogo, issue 74, (pp. 50–57). Kyiv [in Ukrainian].